

Nr 7

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 (nr 64), m. m., jämte motioner i ämnet.

Genom en den 17 januari 1969 dagtecknad proposition, nr 13, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 (nr 64),
- 2) lag om ändring i lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling,
- 3) lag om ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner.

A. Vid riksdagens början väckta motioner.

1) de likalydande motionerna I: 222 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 251 av herr *Hedlund m. fl.* om åtgärder mot narkotikamissbruket, såvitt angår yrkandena under d), e) och i). Yrkandet under f) kommer utskottet att behandla i annat sammanhang. Övriga motionsyrkanden har hänvisats till statsutskottet.

2) de likalydande motionerna I: 225 av herr *Dahlén m. fl.* och II: 284 av herr *Wedén m. fl.* om åtgärder mot narkotikamissbruket, såvitt angår förslag om åtgärder mot försäljning av råvaror för inhemsk illegal framställning av amfetaminer. Övriga i motionen upptagna yrkanden har hänvisats till statsutskottet.

3) motionen II: 72 av herr *Björck* i Nässjö om åtgärder mot narkotikamissbruket, såvitt angår yrkandena under 1. och 3. Yrkandet under 2. kommer utskottet att behandla i annat sammanhang.

B. I anledning av propositionen väckta motioner.

4) de likalydande motionerna I: 913 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 1047 av herr *Hedlund m. fl.*

5) de likalydande motionerna I: 914 av herr *Virgin m. fl.* och II: 1048 av herr *Holmberg m. fl.*

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att straffsatserna för grovt narkotikabrott och för grov varusmuggling som gällt narkotika skall höjas från fängelse i lägst sex månader och högst fyra år till fängelse i lägst ett och högst sex år. Samtidigt föreslås att straffmaximum för varusmuggling som ej är att anse som grov höjs från fängelse i högst ett år till fängelse i högst två år för de fall då smuglingen gällt narkotika.

Av propositionen redovisas i det följande de framlagda författningsförslagen, departementschefens anförande och lagrådets yttrande.

De vid propositionen fogade författningsförslagen är av följande lydelse.

1) Förslag

till

Lag

om ändring i narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 (nr 64)

Härigenom förordnas, att 3 § narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, lägst *sex månader* och högst *fyra* år.

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, lägst *ett* och högst *sex* år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.

2) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling**

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1960 om straff för varusmuggling¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 §.

Den som utan att giva det tillkänna hos vederbörlig myndighet till riket inför eller från riket utför gods, för vilket tull eller annan allmän avgift skall erläggas till statsverket eller som enligt stadgande i lag eller författning ej må införas eller utföras, dömes, om gärningen sker uppsåtligen, för varusmuggling till dagsböter, lägst tio, eller fängelse i högst ett år. *Samma lag vare, om någon medelst vilseledande i samband med tullbehandling av gods uppsåtligen föranleder, att tull eller annan allmän avgift undandrages statsverket eller att gods införes eller utföres i strid mot förbud.*

Den som utan att giva det tillkänna hos vederbörlig myndighet till riket inför eller från riket utför gods, för vilket tull eller annan allmän avgift skall erläggas till statsverket eller som enligt stadgande i lag eller författning ej må införas eller utföras, dömes, om gärningen sker uppsåtligen, för varusmuggling till dagsböter, lägst tio, eller fängelse i högst ett år. *Gäller gärningen narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen den 14 december 1962 (nr 704) må dömas till fängelse i högst två år.*

Första stycket gäller även, när någon medelst vilseledande i samband med tullbehandling av gods uppsåtligen föranleder, att tull eller annan allmän avgift undandrages statsverket eller att gods införes eller utföres i strid mot förbud.

3 §.

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst

¹ Senaste lydelse av 3 § se 1968: 65.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

två år eller, om smugglingen gällt narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen den 14 december 1962 (nr 704), till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

två år eller, om smugglingen gällt narkotika, till fängelse, lägst ett och högst sex år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.

3) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård**

Härigenom förordnas, att 63 § lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***63 §.**

Påträffas alkoholhaltiga — — — polisman omhändertagas.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel som påträffas hos eller ankomma till den som är intagen på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare må omhändertagas av föreståndaren för anstalten.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel som påträffas hos eller ankomma till den som är intagen på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare må omhändertagas av föreståndaren för anstalten. *Föreståndaren må även omhändertaga alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, som utan att känd ägare därtill finnes påträffas inom anstalten.*

Vad i — — — — — i människokroppen.

Med egendom, — — — — — tillfaller kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.

¹ Senaste lydelse av 63 § se 1968:67.

Motionsyrkandena

I motionerna I: 222 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 251 av herr *Hedlund m. fl.* yrkas, såvitt nu är i fråga,

»d) att den undre straffgränsen vid narkotikabrott höjes till fängelse i ett år;

e) att den övre straffgränsen vid narkotikabrott höjes till fängelse i tio år;

— — —
i) att vissa råvaror som kan användas vid tillverkning av centralstimulantia skall beläggas med licens.»

I motionerna I: 225 av herr *Dahlén m. fl.* och II: 284 av herr *Wedén m. fl.* yrkas, »att det nyligen framlagda förslaget om åtgärder mot försäljning av råvaror för inhemsk illegal framställning av amfetaminer snarast genomförs.»

I motionen II: 72 av herr *Björck* i Nässjö yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte

»1. hos Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t under innevarande vårriksdag måtte framlägga förslag om ökade befogenheter för polispersonal att visitera och kartlägga "knarkarkvartar" och "säljkvartar" och anmäla där befintliga missbrukare till vårdmyndighet samt att stänga dessa lokaler;

— — —
3. hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till lag mot införsel, tillverkning och försäljning av de preparat som krävs för tillverkning av syntetiska, narkotiska preparat.»

Motiveringen till motionsyrkandena är intagen i motionen II: 60.

I motionerna I: 913 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 1047 av herr *Hedlund m. fl.* yrkas,

»I. att riksdagen måtte besluta om följande ändring i narkotikastrafflagen den 8 mars 1968:

Lag

om ändring i narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 (nr 64).

Härigenom förordnas att 3 § narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, lägst *ett* och högst *tio* år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.

II. att riksdagen måtte besluta om följande ändring i lagen den 30 juni 1960 om straff för varusmuggling:

Lag

om ändring i lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling.

Härigenom förordnas att 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1960 om straff för varusmuggling skall erhålla ändrad lydelse på sätt som nedan anges.

1 §

Den som utan — — — i högst ett år. Gäller gärningen narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen den 14 december 1962 (nr 704) må dömas till fängelse i högst två år.

Första stycket gäller även när någon medelst vilseledande i samband med tullbehandling av gods uppsåtligen föranleder, att tull eller annan allmän avgift undandrages statsverket eller att gods införes eller utföres i strid mot förbud.

3 §

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst två år eller, om smugglingen gällt narkotika, till fängelse, lägst *ett* och högst *tio* år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.»

I motionerna I: 914 av herr *Virgin m. fl.* och II: 1048 av herr *Holmberg m. fl.* yrkas,

»att riksdagen måtte

I. antaga

1) *Förslag*

till

Lag

om ändring i narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 (nr 64)

Härigenom förordnas, att 3 § narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt skall för *grovt narkotikabrott* dömas till fängelse, lägst *ett* och högst *åtta* år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.

2) *Förslag*

till

Lag

om ändring i lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling.

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 30 juni 1960 om straff för varusmuggling skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst två år eller, om smugglingen gällt narkotika, till fängelse, lägst *ett* och högst *åtta* år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t

a) anhålla att Kungl. Maj:t vid utarbetandet av den aviserade propositionen angående ändring i lagen om sluten psykiatrisk vård måtte beakta vad i motionen anförts om narkomanvården,

b) uttala att vid utmätande av straff för narkotikabrott någon åtskillnad ej bör göras med avseende på skilda slag av narkotiska preparat.»

Departementschefen

Den illegala handeln med narkotika och narkotikamissbruket har fått sådan omfattning att samhällets ansträngningar nu måste ytterligare intensifieras och samordnas till en offensiv på bred front. Denna offensiv kommer att innefatta bl. a. en utvidgad upplysningsverksamhet och förstärkta vårdinsatser. Av väsentlig betydelse i sammanhanget är också att komma till rätta med tillflödet av narkotiska medel till den illegala mark-

naden och försvåra åtkomsten av narkotiska preparat för missbrukare och för personer som annars riskerar att dras in i missbruket. För det ändamålet fordras ytterligare polisiära och kriminalpolitiska åtgärder. Chefen för justitiedepartementet har tidigare i dag anmält fråga om telefonavlyssning vid utredningar om grovt narkotikabrott och grov varusmuggling som avsett narkotika. För min del vill jag ta upp frågan om skärpning av straffen för sådana brott.

De erfarenheter som vunnits sedan narkotikastrafflagen trädde i tillämpning talar för att straffet för grovt narkotikabrott behöver skärpas. Den illegala handeln med narkotika visar tendenser att tillta och få en alltmer svårartad karaktär. Brottligheten blir allt grövre och präglas av förslagenhet och hänsynslöshet. Det är nödvändigt att gripa in med kraft mot denna företeelse. Polisens brottsspanande verksamhet har också nyligen förstärkts och koncentrerats på narkotikabrottlighet.

Vid överläggningar med företrädare för justitie- och socialdepartementen har riksåklagaren (RÅ) och rikspolischefen uttalat sig för höjda straffsatter beträffande grova narkotikabrott.

RÅ framhåller att straffsatsen för grovt narkotikabrott bör höjas. Beträffande mindre kvalificerade narkotikabrott anser RÅ däremot att någon ändring inte är påkallad. Vad angår de grova brotten är förhållandet enligt RÅ ett annat. De nuvarande straffskalorna har visserligen bara gällt sedan den 1 april 1968 och erfarenheterna av deras tillämpning är begränsade. RÅ anser sig emellertid kunna skönja en utveckling som ger anledning till en omprövning av straffskalorna. I början av den nya lagens tillämpning tvekade domstolarna att döma ut så stränga straff som lagen ger utrymme för men på senare tid har praxis skärpts. Langare och andra som inte är missbrukare får nu stränga straff. Det finns enligt RÅ en tydlig tendens hos domstolarna att hålla sig inom den övre delen av straffskalan när det gäller dessa lagöverträdare. Flera exempel finns enligt RÅ på att domstolarna dömt ut fyra års fängelse och — med tillämpning av konkurrensreglerna i 26 kap. 2 § brottsbalken — ännu längre straff. Detta visar enligt RÅ att straffmaximum är för lågt. RÅ anser att om straffmaximum höjs bör även straffminimum höjas.

Enligt rikspolischefen är internationellt verksamma importörer, tillverkare och försäljare inom narkotikabranschen väl medvetna om straff och upptäcktsrisker i olika länder. Rikspolischefen framhåller att dessa personer betraktar Sverige som en mycket tacksam marknad, bl. a. på grund av att straffreaktionen är mild i jämförelse med förhållandena i många andra länder, som berörs av den illegala narkotikatrafiken. Om man vidare jämför med de svenska straffsatterna för grövre förmögenhetsbrott och med dem för brott mot person, ter sig straffen för de grova narkotikabrotten enligt rikspolischefen som lindriga. Narkotikabrotten förorsakar nämligen ofta stort personligt lidande och betydande sociala skadeverkningar. Där-

jämte inbringar brottsligheten mycket stora ekonomiska vinster som ofta vida överstiger de vinster som grova förmögenhetsbrott ger. Det finns därför enligt rikspolischefen starka skäl att kraftigt reagera mot den grova narkotikabrottsligheten och en straffskärpning är väl motiverad.

Efter det att narkotikastrafflagen trädde i kraft har i Norge införts ett straffmaximum för narkotikabrott på sex års fängelse. Den danska regeringen har nyligen lagt fram förslag om höjning av straffmaximum för sådana brott från två till sex års fängelse.

Mot bakgrunden av vad som nu anförts förordar jag efter samråd med chefen för justitiedepartementet att straffmaximum för grovt narkotikabrott höjs till sex års fängelse. Härigenom nås en bättre samordning av maximistraffen i de skandinaviska länderna. Samtidigt föreslår jag att straffminimum för grovt narkotikabrott höjs till ett års fängelse.

Med det angivna maximistraffet av sex år kan vid sammanträffande av flera brott med tillämpning av bestämmelserna i 26 kap. 2 § brottsbalken utmätas straff på upp till åtta års fängelse.

Jag vill understryka att straffskärpningen är avsedd att bereda domstolarna ytterligare utrymme för att döma ut avsevärda straff främst för dem som i stor skala för egen vinning utnyttjar andras okunnighet, nyfikenhet eller beroende av narkotiska medel. Samtidigt bör alltjämt gälla vad jag uttalade i prop. 1968: 7 (sid. 107) om att kontrollorganisationens verksamhet måste utformas så att den inte motverkar utan understöder samhällets ansträngningar att erbjuda vård åt vårdbehövande missbrukare. Åtalspraxis när det gäller personer som gjort sig skyldiga till narkotikabrott bör också i fortsättningen följa de riktlinjer som drogs upp i prop. 1968: 7 och som RÅ genom cirkulär (C 43 den 15 mars 1968) fäst åklagarnas uppmärksamhet på.

Den illegala hanteringen inom Sverige av beroendeframkallande medel bygger i väsentlig utsträckning på tillförsel genom smuggling. Den omfattande smugglingen är alltså ett mycket allvarligt problem samtidigt som den livliga trafiken över landets gränser försvårar bekämpningen.

Rationaliseringen och effektiviseringen av tullverksamheten fortgår. Samtidigt sker en omfördelning av resurserna till förmån för bekämpningen av narkotikasmugglingen.

En fortsatt samordning av straffsatserna för grovt narkotikabrott och grov varusmuggling som gällt narkotika är påkallad. Dessutom är en höjning av straffsatsen för grov smuggling av narkotika i och för sig önskvärd. Efter samråd med cheferna för justitie- och finansdepartementen förordar jag att straffet för grov varusmuggling som avsett narkotika sätts till fängelse, lägst ett och högst sex år. Som en följd härav bör 1 § varusmuggningslagen kompletteras med ett särskilt straffmaximum för smuggling som gällt narkotika. För att även här nå största möjliga överensstämmelse med straffbestämmelserna i narkotikastrafflagen bör straffmaximum sättas till fängelse i två år.

Våra strävanden att vinna stöd för en internationell kontroll över produktion och försäljning av syntetiska narkotika såsom amfetaminpreparat och LSD fortsätter. Vid det möte som denna månad äger rum i Genève med FN:s narkotikakommission, där Sverige numera är representerat, är frågan om internationell kontroll av beroendeframkallande medel som ännu inte är underkastade sådan kontroll en huvudpunkt på dagordningen.

Under återopandande av vad jag här anfört förordar jag ändring av 3 § narkotikastrafflagen samt 1 och 3 §§ lagen om straff för varusmuggling. Ändringarna bör träda i kraft den 1 april 1969.

I detta sammanhang vill jag även ta upp frågan om en mindre ändring i 63 § lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård. Där finns bl. a. bestämmelser om att alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel som påträffas hos eller ankommer till den som är intagen på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare får omhändertagas av föreståndaren för anstalten. Bestämmelserna har även tillämpning på narkotika. Det förekommer emellertid att alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel påträffas inom anstalterna utan att någon ägare till egendomen ger sig till känna. För att undanröja varje tveksamhet om hur sådan egendom får behandlas föreslår jag ett tillägg till 63 § andra stycket lagen om nykterhetsvård. Enligt tillägget skall föreståndaren för anstalten få ta hand om alkoholhaltiga drycker och andra berusningsmedel som påträffas inom anstalten utan att man vet vem de tillhör. Tillägget har utformats efter förebild av 82 § andra stycket lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt (jfr prop. 1963:147 sid. 13). Även denna ändring bör träda i kraft den 1 april 1969.

Lagrådet

Lagförslagen föranledde följande yttranden i *lagrådet*.

Förslaget till lag om ändring i narkotikastrafflagen och förslaget till lag om ändring i lagen om straff för varusmuggling.

F. d. justitierådet Lind, justitierådet Alexanderson och regeringsrådet Ringdén:

Vid tillkomsten av den nu gällande narkotikastrafflagen uttalade lagrådet att det kunde sättas i fråga om ej straffmaximum borde bestämmas ännu högre än vad som då föreslagits. Lagrådet framhöll att under 3 § inbegrips brott varigenom någon för egen vinning kommit en mångfald människor att bli beroende av narkotika, och lagrådet ansåg att en viss jämförelse kan göras med de allmänfarliga brotten i 13 kap. brottsbalken. Det kan tilläggas att de ifrågavarande grövre brottslingarna torde kalkylera med den större eller mindre straffrisken och att en höjning av straffet kan vara

ägnad att förstärka den allmänna uppfattningen om det förkastliga i att tillhandahålla narkotika eller föranleda till bruk därav. Vi tillstyrker således förslagen.

Justitierådet Conradi:

När man vet hur skadligt ett frihetsstraff, och särskilt ett långvarigt sådant, är för den som utsätts därför, måste man i princip kräva att det skall visas fullgoda skäl för en strafflagsändring som går ut på skärpning av en redan förut sträng straffskala.

I fråga om de nu föreliggande förslagen kan man knappast säga, att sådana skäl visats föreligga. Mycket talar för att längden av ett eventuellt straff spelar en underordnad roll för de ofta förhårdade och samvetslösa brottslingar som skärpningarna främst riktar sig mot. Den avskräckande effekten kan därför befaras inte bli så stor. En straffskärpning nu, när den allmänna opinionen i så hög grad och med rätta engagerats i kampen mot narkotikamissbruket, kan tänkas tillfredsställa vissa mera primitiva rättfärdighetskrav och kanske kanalisera något av den indignation och avsky som de flesta människor hyser mot narkotikahajarna. Detta är visserligen inte alldeles betydelselöst. Men det är högeligen tveksamt, om straffskärpningarna verkligen förmår underbygga vanliga människors moraliska fördömande av den grova narkotikabrottsligheten. — Naturligtvis kan alltid åberopas att fängelset är det säkraste medlet att hindra en farlig förbrytare från att begå nya brott.

Det har inte gått ett år sedan en betydande skärpning av straffskalorna för narkotikabrott och narkotikasmuggling genomfördes. Några erfarenheter av dessa skärpningars effekt har givetvis, med hänsyn till den korta tid som förflutit, inte kunnat redovisas. Trots detta föreslås nu — utan remissförfarande — en ny allvarlig skärpning av straffskalorna.

Även om alltså enligt min mening tillräckliga skäl för förslagen knappast förebragts, kan jag å andra sidan inte hysa stort förbarmande med de brottslingar som — såsom det uttrycks i remissprotokollet — för egen vinning utnyttjar andras okunnighet, nyfikenhet eller beroende av narkotiska medel. Om maximistraffet för dessa professionella narkotikabrottslingar skall vara sex eller åtta års fängelse (det är i regel fråga om flerfaldig brottslighet) spelar verkligen inte någon större roll. Jag vill därför inte motsätta mig förslagen. Skulle det i något undantagsfall under straffverkställigheten visa sig att den dömda har mycket svårt att stå ut med straffet, finns alltid den möjligheten att villkorligt frige honom efter halva strafftiden eller att ge honom nåd.

Men jag vill gärna göra ytterligare ett par påpekanden. Redan medicinalstyrelsens narkotikavårdskommitté framhöll i sitt betänkande att tillämpningen av en skärpt kontrollagstiftning inte får bidra till att missbrukare drivs till ökad brottslighet; se prop. 1968:7 s. 81. Departementschefen

anslöt sig i nämnda proposition (s. 107 f) till detta uttalande och anförde vidare: När det gäller valet av påföljd (för innehav) bör hänsyn tas till den omständigheten att en person innehaft medlen för eget bruk. Frågan kompliceras av det icke ovanliga förhållandet att samma person kan inneha narkotika såväl för eget bruk som för att överlåta den till andra, främst för att därigenom bli i stånd att själv fortsätta sitt missbruk. I sådana fall får det ankomma på de rättsvårdande myndigheterna att med beaktande av samtliga omständigheter bestämma den i varje särskilt fall lämpligaste påföljden.

Jag vill i anslutning till dessa uttalanden precisera att det, särskilt om de nu föreslagna straffskärpningarna genomförs, bara undantagsvis bör förekomma att sådant narkotikabrott eller sådan smuggling av narkotika som har samband med den brottsliga eget narkotikamissbruk bedöms som grovt brott. Över huvud taget bör, inte minst med hänsyn till de föreslagna höjningarna av straffminima, stor vikt fästas vid prövningen av frågan om brottet är att anse som grovt.

Den andra frågan som jag här skulle vilja beröra gäller cannabispreparaten. Det lär inte, med de erfarenheter vi har, kunna komma i fråga att principiellt behandla dem på annat sätt än andra narkotika. Det är emellertid tydligt att läkarna har delade meningar om hasch- och marijuanarökningens vådor. Jag är därför inte främmande för tanken att, innan vi vet mer om dessa ting, domstolarna överlag bör iaktta viss försiktighet vid straffmätningen när det gäller narkotikabrott, som avser cannabis, och smuggling av cannabis.

Förslaget till lag om ändring i lagen om nykterhetsvård.

Lagrådet:

Förslaget lämnas utan erinran.

Utskottet

Straffskärpning m. m.

Narkotikafrågan har efter hand blivit ett allt svårare samhällsproblem som fordrar kraftfulla motåtgärder för att kunna bemästras. I förevarande proposition framhålls vikten av att samhällets ansträngningar intensifieras och samordnas på bred front. Föredragande departementschefen förutskickar ökade insatser inom upplysningsverksamheten och på vårdområdet. Han framhåller vidare att ytterligare polisiära och kriminalpolitiska åtgärder är nödvändiga för att man skall komma till rätta med den illegala handeln med narkotika. Som en åtgärd av detta slag föreslås i propositionen skärpning av straffen för den grövre narkotikabrottsligheten. Straffskalan för grovt narkotikabrott föreslås höjd från fängelse i lägst sex

månader och högst fyra år till fängelse i lägst ett och högst sex år. Motvarande höjning föreslås för grov varusmuggling avseende narkotika. Dessutom läggs i propositionen fram förslag att straffmaximum för sådan varusmuggling av narkotika som ej bedöms som grov skall höjas från fängelse i ett år till fängelse i två år.

I motionerna I: 222 och II: 251 samt I: 913 och II: 1047 yrkas att straffskalan för grovt narkotikabrott och grov varusmuggling av narkotika skall bestämmas till lägst ett och högst tio år. I motionerna I: 914 och II: 1048 yrkas att maximistraffet för de berörda brotten skall bestämmas till fängelse i åtta år. Motionärerna anser att en straffhöjning till fängelse i sex år inte får tillräckligt avskräckande verkan på dem som i stor skala ägnar sig åt illegal hantering med narkotika.

Utskottet vill för sin del understryka det betydelsefulla i att samhället snabbt sätter in ökade resurser på olika områden för att bekämpa narkotikamissbruket och den illegala handeln med narkotika. Den straffrättsliga lagstiftningen är ett viktigt instrument i detta sammanhang, men självfallet kan man inte genom enbart den lösa problemen. Mot bakgrund av den ökade illegala hanteringen med narkotika får en straffskärpning för grova brott anses välmotiverad som en av de åtgärder som är nödvändiga i den fortsatta kampen mot narkotikamissbruket. Utskottet vill emellertid betona vikten av att man inte förlitar sig på att de nu förordade straffrättsliga åtgärderna är tillräckliga för att stävja missbruket och komma åt den illegala hanteringen. Samhället bör utan dröjsmål ta initiativ till mera positiva insatser av det slag som nämnts i propositionen.

Vid bedömningen av hur högt straffmaximum bör sättas godtar utskottet Kungl. Maj:ts förslag om fängelse i sex år. Av betydelse för utskottets ställningstagande har varit att man bör eftersträva likartad lagstiftning i de nordiska länderna i denna fråga. När det gäller den i motionerna diskuterade frågan om straffets avskräckande verkan vill utskottet framhålla att för brottslingar av den typ som ägnar sig åt illegal narkotikahandling i stor skala torde det, då det gäller maximistraff av sådan längd varom nu är fråga, vara mindre avgörande om straffmaximum bestämmes till sex år (åtta år vid flerfaldig brottslighet) eller ytterligare några år. Det synes vara av större betydelse i det hänseendet att man genom effektiva insatser från polisens och tullens sida ökar risken för upptäckt av brott.

Utskottet biträder alltså propositionens förslag om höjning av maximistraffen, och även i övrigt tillstyrker utskottet de framlagda lagförslagen.

I motionerna I: 914 och II: 1048 tar man upp frågan om straffmätning när det gäller narkotikabrott som avser cannabis. Motionärerna hänför sig till ett yttrande i lagrådet av en ledamot som ifrågasätter om inte domstolarna, innan vi vet mer om hasch- och marijuanarökningens vådor,

över lag bör iakttas viss försiktighet vid straffmätningen när det gäller narkotikabrott som avser cannabis och smuggling av cannabis. Motionärerna begär att riksdagen skall uttala att vid utmätande av straff någon skillnad ej bör göras med avseende på skilda slag av narkotika preparat.

I 1961 års narkotikakonvention, till vilken Sverige anslutit sig, har cannabis upptagits bland de medel som i vissa hänseenden underkastats den mest rigorösa regleringen. I samband med antagandet av narkotikastrafflagen i fjol behandlades frågan om cannabispreparatens farlighet. Enligt föredragande departementschefen kunde det då inte komma i fråga att särbehandla cannabis i den svenska narkotikalagstiftningen. Som skäl för denna ståndpunkt angavs bl. a. att ämnet kunde vara en inkörsport till andra och farligare medel. Vår kunskap om cannabis var enligt departementschefen alltför begränsad för att man på svensk sida skulle ifrågasätta det internationella kontrollsystemet. Enligt vad utskottet inhämtat kommer narkomanvårdskommittén att i sitt under våren väntade betänkande behandla frågan om cannabispreparaten.

Enligt utskottets mening finns inte anledning att i dag göra uttalanden som i något avseende ger cannabis en särställning. Här må endast pekas på att vid bedömningen huvurida grovt narkotikabrott föreligger medlets farlighet är en av de omständigheter som skall beaktas. Med det anförda anser sig utskottet ha besvarat det förevarande motionsyrkandet.

Vårdfrågan

Motionerna I: 914 och II: 1048 behandlar också frågan om tvångsinslaganden mot narkomaner. Motionärerna vill att lagen om sluten psykiatrisk vård och tillämpningsföreskrifterna till denna skall ges en utformning som klart ger vid handen att narkomaner som ej frivilligt underkastar sig vård bör betraktas som om de saknade sjukdomsinsikt och sålunda kunna omhändertagas mot sin vilja. Detta skulle gälla vid såväl intagning som kvarhållande för vård. Motionärerna begär att de anförda synpunkterna skall bringas till Kungl. Maj:ts kännedom för att beaktas i samband med utarbetandet av den aviserade propositionen angående ändring i lagen om sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

Socialstyrelsen har den 5 februari i år avgivit ett förslag till Kungl. Maj:t angående komplettering av lagen om sluten psykiatrisk vård i vissa fall såvitt avser specialindikation för narkomaner. Förslaget går ut på att inte blott en sjuks bristande sjukdomsinsikt utan även hans oförmåga till följd av missbruk av beroendeframkallande medel att bedöma sitt behov av vård skall utgöra en specialindikation för omhändertagande enligt lagen. Socialstyrelsens förslag remissbehandlas f. n. Proposition på grundval av förslaget är att vänta senare under våren. Med hänsyn härtill finns det inte anledning för riksdagen att nu ta ställning till den föreliggande frågan. Motionsyrkandet bör således inte föranleda någon åtgärd.

Kontroll av vissa ämnen

De vid riksdagens början väckta motionerna I: 222 och II: 251, I: 225 och II: 284 samt II: 72 innehåller yrkanden som går ut på att ämnen som kan användas för framställning av centralstimulerande medel skall ställas under kontroll. Utskottet har inhämtat att en sådan kontroll f. n. endast är påkallad beträffande ett enda ämne, fenylaceton. Kungl. Maj:t utfärdar i dagarna en kungörelse om tillverkning, införsel och överlåtelse m. m. av fenylaceton. Enligt denna kungörelse skall för fenylaceton tillämpas samma bestämmelser som enligt giftförordningen gäller för gift. Detta innebär att fenylaceton underkastas stränga kontrollföreskrifter beträffande bl. a. tillverkning, användning, införsel och handel. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t är beredd att snabbt vidta åtgärder för utvidgning av kontrollen, därest utvecklingen ger vid handen att det är påkallat med hänsyn till andra ämnen än fenylaceton. Med det anförda torde de i detta sammanhang behandlade motionsyrkandena vara tillgodosedda.

Polisens befogenheter beträffande »knarkarkvartar»

I motionen II: 72 yrkas att polisen skall få ökade befogenheter att »visitera och kartlägga »knarkarkvartar» och »säljkvartar» och anmäla där befintliga missbrukare till vårdmyndighet samt att stänga dessa lokaler.»

Vid fjolårets riksdag avslogs ett liknande yrkande i samband med behandlingen av narkotikastrafflagen. Utskottet hänvisade då till rättegångsbalkens bestämmelser om husrannsakan, vilka av berörda myndigheter ansågs ge tillräckliga möjligheter för polisen att komma in i de angivna lokalerna. Enligt utskottets uppfattning har det inte tillkommit något som ger anledning till annan bedömning. Beträffande yrkandet att polisen skulle få befogenhet att »stänga kvartarna» är att märka att dessa lokaler i regel är bostäder. Det synes varken ändamålsenligt eller praktiskt möjligt att utrusta polisen med den begärda befogenheten. Det förevarande motionsyrkandet bör alltså i sin helhet avslås. I sammanhanget må dock nämnas att fylleristrafutredningen lagt fram ett förslag som går ut på att berusade personer, det må vara av alkohol eller narkotika, skall kunna tas om hand och föras till akutkliniker. Sådant omhändertagande skall kunna ske både på allmän och enskild plats, inomhus och utomhus. Förslaget remissbehandlas f. n.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer,

A. att riksdagen *dels* med bifall till motionerna I: 222 och II: 251, såvitt angår yrkandet d), *dels* med avslag på samma motioner, såvitt angår yrkandet e) samt motionerna I: 913 och II: 1047 ävensom motionerna I: 914 och II: 1048, såvitt

Andra lagutskottets utlåtande nr 7 år 1969

angår yrkandet I, bifaller propositionen nr 13, såvitt angår ändringar i narkotikastrafflagen och lagen om straff för varusmuggling;

B. att riksdagen bifaller propositionen i övrigt;

C. att följande motioner, nämligen

1) I: 222 och II: 251, såvitt angår yrkandet i),

2) I: 225 och II: 284, såvitt de hänvisats till lagutskott,

3) I: 914 och II: 1048, såvitt angår yrkandena under II, samt

4) II: 72, såvitt angår yrkandena 1 och 3, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 februari 1969

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s)*, fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Lars Larsson (s), Andreasson (cp), Ivar Andersson (s), fru Grethe Lundblad (s)*, herrar Axelson (fp) och Blomquist (m);

från andra kammaren: herr Gustavsson i Alvesta (cp), fröken Wetterström (m), fröken Sandell (s), herrar Svensson i Kungälv (s), Göransson (s), fru Sigurdsen (s), herr Gadd (s) och fru Fränkel (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

vid utskottets hemställan under A

I

av herr *Blomquist* (m) och fröken *Wetterström* (m), vilken ansett, dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 15 som börjar med orden »Vid bedömningen» och slutar med orden »framlagda lagförslagen» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Enligt utskottets mening finns det goda skäl att höja maximistraffen för de grova narkotikabrotten utöver vad som föreslagits i propositionen. En jämförelse med de grova förmögenhetsbrotten och allmänfarliga brotten ger

vid handen att ett straffmaximum på åtta år måste anses motiverat. Med hänsyn härtill och då det är angeläget att man tillvaratar alla möjligheter att söka komma till rätta med den grova narkotikabrottsligheten ansluter sig utskottet till motionsyrkandet om höjning av maximistraffen till åtta år.

Utskottet har i övrigt inte något att erinra mot de framlagda lagförslagen.»
dels att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen — *dels* med förklaring att de genom proposition nr 13 framlagda förslagen om ändringar i narkotikastrafflagen och lagen om straff för varusmuggling inte i oförändrat skick kunnat antagas, *dels* med bifall till motionerna I: 914 och II: 1048, såvitt angår yrkandet I, samt motionerna I: 222 och II: 251, såvitt angår yrkandet d), *dels ock* med avslag på sistnämnda två motioner, såvitt angår yrkandet e), samt motionerna I: 913 och II: 1047 — antager de berörda lagförslagen i följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

I) Förslag

till

Lag

om ändring i narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 (nr 64)

Härigenom förordnas, att 3 § narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, lägst ett och högst sex år.

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, lägst ett och högst åtta år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.

2) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling**

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1960 om straff för varusmuggling skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Den som utan att giva det tillkänna hos vederbörlig myndighet till riket inför eller från riket utför gods, för vilket tull eller annan allmän avgift skall erläggas till statsverket eller som enligt stadgande i lag eller författning ej må införas eller utföras, dömes, om gärningen sker uppsåtligen, för **v a r u s m u g g l i n g** till dagsböter, lägst tio, eller fängelse i högst ett år. Gäller gärningen narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen den 14 december 1962 (nr 704) må dömas till fängelse i högst två år.

Första stycket gäller även, när någon medelst vilseledande i samband med tullbehandling av gods uppsåtligen föranleder, att tull eller annan allmän avgift undandrages statsverket eller att gods införes eller utföres i strid mot förbud.

3 §.

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst två år eller, om smugglingen gällt narkotika, till fängelse, lägst ett och högst *sex* år.

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst två år eller, om smugglingen gällt narkotika, till fängelse, lägst ett och högst *åtta* år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.»

II

av herrar *Andreasson* (cp) och *Gustavsson* i Alvesta (cp), vilka ansett, *dels* att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 15 som börjar med orden »Vid bedömningen» och som slutar med orden »framlagda lagförslagen» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vid bedömning av hur högt straffmaximum bör sättas kan utskottet inte godta Kungl. Maj:ts förslag om fängelse i sex år. Illegal tillverkning, för-

säljning och införsel av narkotika i stor skala kan jämföras med mord eller spridande av gift. Brottsbalken stadgar fängelse i tio år eller på livstid som maximistraff för sådana brott. Utskottet anser det befogat att grovt narkotikabrott och grov varusmuggling som gäller narkotika bedöms på liknande sätt. Utskottet biträder därför motionerna I: 222 och II: 251 samt I: 913 och II: 1047 om höjning av maximistraffen till tio år. Utskottet biträder i övrigt de framlagda lagförslagen.»

dels att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen — *dels* med förklaring att de genom proposition nr 13 framlagda förslagen om ändringar i narkotikastrafflagen och lagen om straff för varusmuggling inte i oförändrat skick kunnat antagas, *dels* med bifall till motionerna I: 222 och II: 251, såvitt angår yrkandena d) och e), samt motionerna I: 913 och II: 1047, *dels ock* med avslag på motionerna I: 914 och II: 1048, såvitt angår yrkandet I — antager de berörda lagförslagen i följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1) Förslag

till

Lag

om ändring i narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 (nr 64)

Härigenom förordnas, att 3 § narkotikastrafflagen den 8 mars 1968 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, lägst ett och högst sex år.

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, skall för grovt narkotikabrott dömas till fängelse, lägst ett och högst tio år.

Vid bedömande ————— farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

2) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling**

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1960 om straff för varusmuggling skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Den som utan att giva det tillkänna hos vederbörlig myndighet till riket inför eller från riket utför gods, för vilket tull eller annan allmän avgift skall erläggas till statsverket eller som enligt stadgande i lag eller författning ej må införas eller utföras, dömes, om gärningen sker uppsåtligen, för **v a r u s m u g g l i n g** till dagsböter, lägst tio, eller fängelse i högst ett år. Gäller gärningen narkotika som avses i 1 § narkotikaförordningen den 14 december 1962 (nr 704) må dömas till fängelse i högst två år.

Första stycket gäller även, när någon medelst vilseledande i samband med tullbehandling av gods uppsåtligen föranleder, att tull eller annan allmän avgift undandrages statsverket eller att gods införes eller utföres i strid mot förbud.

3 §.

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst två år eller, om smugglingen gällt narkotika, till fängelse, lägst ett och högst *sex* år.

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst två år eller, om smugglingen gällt narkotika, till fängelse, lägst ett och högst *tio* år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969.»
